

Юзковець Л.В.

*студентка кафедри обліку і аудиту Національного університету
харчових технологій*

Духновська Л.М.

*доцент кафедри обліку і аудиту Національного університету харчових
технологій*

БУХГАЛТЕРСЬКА ПРОФЕСІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація: Проаналізовано сучасний стан бухгалтерської професії в Україні, розкрито основні напрямки та шляхи підвищення конкурентоздатності бухгалтерів на ринку праці в Україні.

Аннотация: Проанализировано современное состояние бухгалтерской профессии в Украине, раскрыты основные направления и пути повышения конкурентоспособности бухгалтеров на рынке труда в Украине.

Summary: The present state of the profession in Ukraine are analyzed, the basic trends and ways to improve the competitiveness of accountants in the labor market in Ukraine.

Постановка проблеми. Значення бухгалтерської професії наприкінці XIX століття сформулював І. Ф. Шерр: він вважав, що бухгалтерський облік – непогрішний суддя минулого, необхідний керівник сучасного і надійний консультант майбутнього кожного підприємства.[3]

Не потребує доведення той факт, що без бухгалтера не зможе нормально функціонувати і розвиватися жодне підприємство. Відтак, кожна поважна установа потребує висококваліфікованого фахівця, справжнього професійного бухгалтера. Такий працівник повинен мати відповідні якості, вміння, щоб відмінно виконувати свої обов'язки та уміло застосовувати свої знання.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в систематизації особливостей бухгалтерської роботи та обґрунтуванні внеску фахівців із бухгалтерського обліку у розвиток підприємства, держави та суспільства, розкритті основних

напрямків та шляхів підвищення конкурентоздатності бухгалтерів на ринку праці в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В системі якостей особистості, що забезпечують успішність виконання нею професійних обов'язків бухгалтера, нами було виокремлено особисті риси, здібності і схильності.

Перш за все, бухгалтер повинен бути відповідальним, мати аналітичний склад розуму, математичні здібності, бути посидючим і скрупульозним, мати схильність до роботи з числами. Також бухгалтер повинен володіти гарною пам'яттю, акуратністю, добре володіти ПК, а також в сучасних умовах бути добре знайомим з автоматизованими системами бухгалтерського обліку.

Окрім того, особі, що хоче працювати бухгалтером, необхідні висока концентрація уваги і вміння зберігати таємниці, оскільки часто бухгалтер володіє інформацією, що має статус конфіденційної або комерційної таємниці.

Водночас, враховуючи ускладнення господарської діяльності економічних суб'єктів та виникнення нових її форм, слід зазначити, що, щоб бути хорошим бухгалтером самих лише якостей замало, потрібно мати і відповідні знання. Зокрема, бухгалтер повинен знати:

- законодавчі акти, постанови, розпорядження, накази, керівні, методичні та нормативні матеріали з організації бухгалтерського обліку та складання звітності;
- форми і методи бухгалтерського обліку на підприємстві;
- план і кореспонденцію рахунків;
- організацію документообігу по ділянках бухгалтерського обліку;
- порядок документального оформлення і відображення на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій;
- методи економічного аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- правила експлуатації електронно-обчислювальної техніки;
- економіку, організацію праці та управління;

- ринкові методи господарювання;
- законодавство про працю, правила і норми охорони праці.

Зарубіжні дослідники М.Р. Метьюс та М.Х. Перера виділили ряд особливостей, що має бухгалтерська професія:[4]

1) професія припускає дотримання певних правил і стандартів, які відносяться не тільки до професійних знань, вмінь і навиків, але й того, як практики забезпечують свою відповідність цим нормам;

2) компетентність повинна поєднуватися з професійною чесністю;

3) діяльність професіонала, що протікає у взаєминах з людьми, покладає на нього особливі обов'язки;

4) професія не ставить собі за мету отримання прибутку. У цьому контексті має значення рівень обслуговування та якість виконуваної роботи;

5) чим більше праця є професійною, тим більша відповідальність покладається на працівника;

6) з соціальної точки зору професія являє собою організовану групу, яка сформована в постійній взаємодії з суспільством; виконує соціально значимі функції за допомогою системи формальних і неформальних відносин; створює свою субкультуру, як передумову успіху в кар'єрі.

Інші зарубіжні автори наводять наступний перелік ознак професії: спеціальні знання, що забезпечуються визнаними навчальними центрами; специфічні кваліфікаційні вимоги, що регулюють поетапне навчання професіонала; етичні норми поведінки; відповідність суспільним інтересам; наявність органу, що регулює все перераховане вище.

Всі підрахунки бухгалтера корисні не тільки для контролюючих органів і передусім податкової інспекції; вони становлять великий інтерес для керівництва компанії. Завдяки обчисленням бухгалтера менеджмент компанії може бачити повну картину витрат і доходів, і у зв'язку з цим може регулювати і змінювати діяльність компанії, а також планувати подальший її розвиток.

Висока відповідальність бухгалтера зумовлена тим, що він відповідає за будь-яку помилку в розрахунках. Адже робота бухгалтерії суворо

контролюється з одного боку роботодавцем, з іншого боку – нормативно-правовими актами, передусім з питань оподаткування діяльності суб'єктів господарювання, які часто суперечать один одному. Тому бухгалтеру вкрай необхідно розбиратися в тонкощах законодавства та вміти грамотно, обґрунтовано і відповідально спілкуватися із представниками державних органів, зокрема, контролюючих.

Л. Чижевська стверджує, що професія бухгалтера увійшла до ключових, найнеобхідніших для розвитку країни, чиї внески та досягнення привертають увагу громадськості. На думку автора, ця професія залишається привабливою для молоді, але стає дедалі складнішою для опанування.[6]

В сучасних умовах свої професійні знання бухгалтер може застосувати у таких сферах:

- ✓ банківська діяльність;
- ✓ інші установи фінансового посередництва (страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, лізингові компанії, фінансові компанії тощо);
- ✓ бюджетні установи;
- ✓ державні контролюючі органи;
- ✓ суб'єкти господарювання малого і великого бізнесу.

Найбільш завзяті представники професії, постійно підвищуючи свою кваліфікацію, рано чи пізно стають аудиторами, фінансовими директорами, директорами з економіки та фінансів, або відкривають власний бізнес – аудиторську або консалтингову фірму.

Не дивлячись на складність і важливість бухгалтерської роботи, багато фахівців у галузі бухгалтерського обліку сходяться на думці, що їхня професія не потребує якихось надприродних здібностей: головне, щоб подобалася ця робота. Але як може не подобати ця професія, якщо в роботі бухгалтерів-практиків є безліч плюсів:

- розвиток логічного мислення – японські кросворди і ребуси «відпочивають» у порівнянні з формуванням проведень! І якщо перше – хобі, то в бухгалтерській роботі вміння правильно все „пов'язати” дуже

високо цінується. Звичайно, з часом бухгалтер перестає замислюватися про те, як і чому вибираєш той чи інший рахунок та просто діє так би мовити „на автоматі”;

- напрацювання професійних навичок – те, що спочатку робилося із складностями і труднощами, після кількох спроб займає зовсім небагато часу, за рахунок чого бухгалтер має переважно нормований робочий день;

- наявність постійного потоку нової інформації – якщо людина „дружить” з цифрами, вона за сухими документами і звітами можна побачити цікаву картину ведення бізнесу. Адже всі господарські операції фірми „проходять” через руки бухгалтера. Людина, схильна до аналізу, може відстежити по бухгалтерії ефективність управлінських рішень керівництва;

- попередня перевага бухгалтерської роботи визначає наявність наступної – сучасне життя вимагає від бухгалтера гнучкості та постійного підвищення кваліфікації – на цій посаді доводиться постійно вчитися, оскільки змінюється законодавство, з'являються нові інструменти, програми та технології;

- стабільність – з одного боку, приблизний обсяг бухгалтерської роботи заздалегідь відомий і піддається плануванню, з іншого боку – попит на спеціалістів з бухгалтерського обліку завжди залишається високим. У цьому контексті слід зазначити, що навіть у 40-50 років бухгалтеру не загрожує відмова на новій вакансії: досвід бухгалтера завжди працює на нього;

- спілкування – бухгалтеру доводиться мати справу з безліччю людей, при цьому виробляється впевненість в собі, вміння говорити „ні”, наполягати на своєму і знаходити підхід до різних співрозмовникам;

- влада – бухгалтер має право вимагати звіт навіть у керівництва фірми, при тому, що співробітники підприємства будуть зацікавлені в добрих відносинах з бухгалтером – від нього багато залежить, наприклад, чи вчасно сплачені рахунки, видана зарплата і т.д.;

- підвищення і розвиток самодисципліни – у бухгалтерії важлива будь-яка дрібниця, будь-яка деталь: гарний бухгалтер робить все ретельно і на совість, адже у цій роботі все має сходитися, як-то кажуть, „копійка в копійку”! Приймавши цю установку як даність, особа, яка обрала для себе, бухгалтерську професію, починає більш ретельно планувати і контролювати навіть особистий бюджет;

- можливість працювати на себе – бухгалтер може мати додатковий заробіток, наприклад, допомагати з веденням бухгалтерії дрібним підприємцям: зараз багато невеликих компаній віддають ведення бухгалтерії „на сторону”. Ставши хорошим фахівцем, бухгалтер можете вести одну або декілька фірм. При цьому людина сама може розпоряджатися своїм часом, при тому, що вона отримує більший дохід.

Незважаючи на численні дослідження професійної діяльності бухгалтерів, науковцями так і не сформульовано однозначного загальноприйнятого визначення терміну „професійний бухгалтер”. Відсутнє і чітке розуміння статусу професійного бухгалтера у вітчизняному законодавстві.

У діючій редакції Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996–XIV відсутнє визначення професійного бухгалтера.[1]

Найбільш повним визначення професійного бухгалтера, на нашу думку, є визначення професора Ф.Ф. Бутинця, який зазначає, що сучасний бухгалтер – це:[5]

- 1) насамперед, менеджер, який здійснює керівництво колективом. Отож, він повинен бути аналітиком, оскільки прийняття рішень здійснюється на основі системного аналізу ситуацій;

- 2) висококваліфікований спеціаліст в питаннях правового, податкового та іншого законодавства. Він повинен чітко орієнтуватися в бізнес-середовищі та швидко реагувати на зміни у ньому;

- 3) фінансист, який вміє грамотно розпоряджатися грошовими коштами підприємства.

Як наслідок, бухгалтерська професія виховує справжніх багатогранних фахівців, які мають міцну інтелектуальну, теоретичну та практичну базу, а відповідно, мають реальну, обґрунтовану перспективу кар'єрного росту.

Визначаючи статус професійного бухгалтера слід врахувати те, що Законом України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 року N 2984-III передбачено, що випускник вищого навчального закладу може здобути освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста або магістра, що підтверджується отриманням документу затвердженого зразка.[2] Отримання диплому про повну вищу освіту за спеціальністю “Облік і аудит” та здобуття відповідної кваліфікації є підтвердженням того, що особа отримала спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов’язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності. Вважаємо, що отримання документу про здобуття повної вищої освіти за спеціальністю “Облік і аудит” є оцінкою достатності професійних здібностей, теоретичних знань і практичних умінь для здійснення бухгалтерської діяльності, що, в свою чергу, свідчить про те, що випускник набуває статусу професіонала або професійного бухгалтера.

Вартість навчання за спеціальністю «Облік і аудит» у провідних навчальних закладах країни наведені в табл.1.

Таблиця 1

Вартість навчання за спеціальністю «Облік і аудит» на 2013 рік

Навчальний заклад	Денна форма	Заочна форма
Київський національний економічний університет ім.В.Гетьмана	14348	6000
КНУ ім. Тараса Шевченка	35000	22000
Київський національний торговельно-економічний університет	14490	6590
Київський політехнічний університет	12320	8370
Національний університет харчових технологій	11790	6000

Але чи знайде молодий спеціаліст робоче місце, після того, як віддасть за навчання близько 59000-150000 грн.?

Сьогодні на ринку праці постійно збільшується число компаній, які набирають персонал. Однак тепер відбір проводиться набагато жорсткіше, ніж у докризові часи. Компанії вибирають найбільш освічених і досвідчених співробітників, тобто найкращих з тих, які шукають роботу. Особливо це стосується співробітників, які пов'язані з фінансовою діяльністю компанії - бухгалтерів. При наймі таких співробітників часто звертають увагу на наявність у кандидатів міжнародних сертифікатів за фахом. І, як правило, роботодавці віддають перевагу тим, у кого такі є.

Щоб підвищити свою кваліфікацію в тій чи іншій справі, професіонали прагнуть отримати міжнародний сертифікат по своїй спеціальності. Сьогодні така сертифікація дуже цінується в будь-якій компанії, кадрова політика якої передбачає підбір кращих на ринку співробітників. Природно, що наявність міжнародного сертифіката робить будь-якого кандидата більш привабливим в очах будь-якого роботодавця.

Міжнародна сертифікація в сфері бухгалтерської звітності позначає, що власник такого документа може працювати за міжнародними стандартами фінансової звітності. Сьогодні це вельми актуальне вміння. Про це свідчать і заяви, які робляться на державному рівні.

Однією з визнаних на міжнародному рівні сертифікацій у сфері бухгалтерського обліку та фінансів є АССА (the Association of Chartered Certified Accountants - Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів). АССА - це найбільша міжнародна професійна асоціація, яка об'єднує, за даними за 2009 рік, 131 500 учасників і 362 000 студентів з 170 країн світу.

У зв'язку з тим, що все більше країн переходить на МСФЗ, АССА прийняла рішення про надання нової кваліфікації для країн СНД - диплома по Міжнародній фінансовій звітності в російськомовному форматі.

Батьківщина сертифіката АССА - Великобританія. Сертифікат АССА видається після здачі студентами 14-ти іспитів. По суті, це вища освіта і з точки

зору тривалості навчання і за кількістю іспитів, які діляться на два рівні: базовий і просунутий.

Сучасні тенденції світового економічного розвитку диктують необхідність переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) для величезної кількості компаній у різних країнах, включаючи країни СНД. Попит на дипломованих фахівців в цій області зростає. Враховуючи зростаючу потребу в подібній підготовці фахівців, всесвітньо визнана Асоціація Присяжних Сертифікованих Бухгалтерів (ACCA, Великобританія) запропонувала диплом DipIFR в російськомовному варіанті.

ACCA DipIFR - це англійський іспит, який проводиться російською мовою. Останній є частиною великої сертифікації ACCA. DipIFR - це відокремлена частина, але диплом видає ACCA та іспит проводиться під егідою асоціації. Програма DipIFR дає основоположні знання принципів і правил застосування міжнародних стандартів фінансової звітності російською мовою.

Програма CIPA - це єдина всеосяжна російськомовна програма міжнародної сертифікації професійних бухгалтерів. Назва програми - це скорочення англійської назви сертифіката CIPA (Certified International Professional Accountant: Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер). Володарі сертифікатів CAP / CIPA отримують право додавати назву сертифіката до свого підпису, що відповідає міжнародній практиці. Програма CIPA складається з трьох компонентів: навчання, проведення іспитів та сертифікації.[7]

Ще в 2007 році бухгалтери в Україні відносилися до розряду низькооплачуваних професій. А вже в 2012 році «подорожчали» на 25-100%. За даними порталу rabota.ua, в травні 2012 року середня зарплата бухгалтерів в Україні складала 4376 грн*. При цьому середня зарплата фахівців по Києву більше ніж у два рази перевищує середню зарплату по країні і становить 10528 грн. Для порівняння, середня зарплата бухгалтера в Дніпропетровську становить 7320 грн., у Харкові - близько 6400 грн., у Сімферополі – 5792 грн., близько 4800 грн. - В Одесі та Запоріжжі, і

найменший рівень з розглянутих міст демонструють Львів і Донецьк - 4536 і 4088 грн. відповідно. Але на цю зарплату можуть розраховувати, як правило, фахівці з досвідом роботи та міжнародними сертифікатами. Молодим фахівцям доводиться задовольнятися більш скромними зарплатами. Навіть у вакансіях для головних бухгалтерів іноді пропонується зарплата у 1600-3200 грн., що до кризи складно було собі уявити. Хоча попит на бухгалтерів залишається стабільно високим, вимоги до фахівців зростають - тепер у багатьох компаніях знання іноземних мов і міжнародних стандартів бухобліку є обов'язковою умовою.

За даними Superjob.ua, більше 85% фахівців бухгалтерської сфери мають вищу освіту, 15% володіють англійською мовою на розмовному рівні.[8] Практично всі бухгалтери - жінки, на частку чоловіків припадає не більше 10%. А от у Європі співвідношення жінок і чоловіків на бухгалтерській посаді практично однакове. Можна сказати, що чоловіків більше притягують спеціальності, близькі до бухгалтерії, - такі як фінансовий аналіз, контроль, планування. А задачі складання актів і зведення балансу залишаються у веденні жінок. Тому більшості жінок-бухгалтерів не варто побоюватися конкуренції з боку сильної статі. Ті ж бізнес-леді, які прагнуть до постійного кар'єрного росту, цілком здатні позмагатися з чоловіками. Адже в той час як збільшується число чоловіків серед бухгалтерів, стає все більше жінок на посадах фінансових директорів.

Багато фахівців у галузі бухобліку сходяться на думці, що успіх у професії залежить не стільки від якихось особливих математичних здібностей, скільки від того, щоб робота подобалася.

За статистичними даними станом на 31.12.2012 р. в Україні професійний склад незайнятих громадян у сфері бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту складав 7327 осіб, в той час як потреба у працівниках – всього 2040 чел. Це означає, що дефіцит робочих місць 5287. Або іншими словами, навантаження на 1 вільне робоче місце складає 4 не працевлаштовані професіонали.

На відомому сайті www.work.ua роботодавці пропонують 492 посади бухгалтера, в той час коли роботу шукають 10509 осіб.[9]

У більшості економічно розвинутих країн склалася важлива особливість ідеології підготовки бухгалтерів. Сутність її полягає в тому, що бухгалтер не може бути підготовлений в університеті, а тим більше в коледжі або на будь-яких курсах. Диплом можна отримати, лише отримавши визнання професіоналів-бухгалтерів, тобто членів професійних інститутів бухгалтерів, які існують майже у всіх провідних країнах світу. Їх роль в регулюванні фінансового обліку дуже суттєва. В багатьох країнах є також асоціації та інститути, що здійснюють атестацію і об'єднують спеціалістів у суміжних сферах діяльності - в галузі управлінського обліку, внутрішнього аудиту, фінансового планування, аналізу і управління.

Висновок з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити висновок, що діяльність фахівців з бухгалтерського обліку має велике суспільне значення: державні органи, керівництво підприємств установ, організацій, а також окремі особи у якостях найманих працівників, отримувачів соціальних пільг та допомог тощо покладаються на професіоналізм фахівців з бухгалтерського обліку. Високе суспільне значення бухгалтерською професії сприяє тому, що завжди буде попит на таких фахівців. Доцільно звернути увагу на матеріальну винагороду таких працівників, яка залишає бажати кращого. Та незважаючи на все, кожен бухгалтер, який любить та цінує свою роботу, підвищує свої навички, кожного дня вдосконалюється, щоб зробити життя в своїй країні краще.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-ХІУ від 16.07.1999 р. (зі змінами та доповненнями) // Інформаційно-правова система "Ліга-закон".

2. Законом України “Про вищу освіту” N 2984-III від 17 січня 2002 року
3. Марущак О. Я. Професія бухгалтера – синтез знань, необхідних для успішного кар’єрного старту / О. Я. Марущак // Тези доповідей Другої студентської наукової конференції “Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України”. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009.
4. Метьюс, М. Р. Теория бухгалтерського учета [Текст] / М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера; пер. с англ. Э.И. Гогия, Я.В. Молотюк, И.А. Смирноваю –1999.
5. Моя професія бухгалтер, фінансист: Навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця, І. А. Панченко. – Житомир: ЖТДУ, 2005.
6. Чижевська, Л. В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку [Текст] : монографія / Л. В. Чижевська. – Житомир : ЖДТУ, 2007.
7. <http://carcpa.ua>
8. www.rabota.ua
9. www.Superjob.ua